

Waldemar Paruch*

Polityka transatlantycka rządów Prawa i Sprawiedliwości (2015-2019): koncepcja (cz. 2)

Transatlantic policy of Law and Justice party (2015-2019): concept (part 2)

Streszczenie: Prawo i Sprawiedliwość jest od początku swojego istnienia formacją „euroatlantycką”. Kurs transatlantycki i zarazem eurorealizm oraz postulowana wysoka i podmiotowa aktywność w Europie Środkowej i wobec Europy Wschodniej były najważniejszymi wyróżnikami myśli politycznej tego stronnictwa w zakresie polityki zagranicznej. Stronnictwo opracowało własną koncepcję roli Sojuszu Północnoatlantyckiego w polityce bezpieczeństwa Polski, czekając na zaistnienie korzystnych warunków do jej realizacji. Nie było wątpliwości, że Rosja jest zagrożeniem dla hemisfery zachodniej. Taka ocena została umocniona w latach 2008-2010 jako następstwo agresji rosyjskiej na Gruzję oraz katastrofy smoleńskiej. Czekano więc na: 1) wygraną w wyborach; 2) koniec resetu w stosunkach amerykańsko-rosyjskich.

Wskazane przesłanki teoretyczne i ideowe oraz typ rywalizacji politycznej w Polsce uzasadniały negatywną ocenę polityki zagranicznej Polski wobec Sojuszu w okresie rządów koalicji lewicowo-ludowcowej oraz liberalno-ludowcowej. Bardzo zdecydowanej krytyce poddano styl myślenia Platformy Obywatelskiej o polityce zagranicznej Polski na wszystkich jego poziomach: teoretycznym, koncepcyjnym i decyzyjnym.

Słowa kluczowe: myśl polityczna, polityka zagraniczna Polski, stosunki międzynarodowe, Sojusz Północnoatlantycki

Abstract: Law and Justice party was a “Euro-Atlantic” political party in the whole period of its political existence. Three major characteristic features of political thought in the foreign affairs of Law and Justice party were: 1) an Atlantic course; 2) a concept of realism in the European Union; and 3) postulated subjectivity in the Central Europe and towards the Eastern Europe. Law and Justice party created its own concept of the role of North Atlantic Treaty Organisation in the security policy of the Republic of Poland. Law and Justice waited until the occurrence of good conditions to bring the wrought concept into reality. It was more than sure that such conditions will occur in the future.

* Waldemar Paruch – prof. dr hab., Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej, Polska, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8215-8092>, e-mail: wparuch@o2.pl.

There was no doubt that Russia was danger for the Western hemisphere. Such an evaluation was strengthened in the years 2008-2010 as the consequence of the Russian aggression on Georgia and Smolensk catastrophe. Law and Justice waited to: 1) win the parliamentary elections; 2) the end of the policy of reset in Russian-American relations.

The theoretical and ideological premises and the type of political competition in Poland justified a negative evaluation by Law and Justice party of the foreign policy of Poland towards NATO in the period of the left-wing – agrarian government coalition and the government coalition of liberal – agrarian parties. Law and Justice party remained critical of the foreign policy of Poland led by Civic Platform in the scope of its theoretical, conceptual and decisive senses.

Keywords: political thought, foreign policy of Poland, international relations, NATO

Wstęp

Kierując się realizmem oraz odrzucając koncepcję polityki zagranicznej Polski realizowaną przez rząd PO-PSL, znajdujące się w latach 2007-2015 w opozycji PiS zapowiadało nową politykę transatlantycką w przypadku przejścia władzy w Rzeczypospolitej¹. Zamierzano nawiązać do dorobku własnych rządów w latach 2005-2007 (oraz prezydentury Lecha Kaczyńskiego w okresie 2005-2010), kiedy to – jak napisano w programie *Dbamy o Polskę. Dbamy o Polaków* – „Zdecydowanie przewartościowaliśmy polską politykę zagraniczną”².

Nowa polityka transatlantycka PiS była pochodną poglądu, że w środowisku międzynarodowym istnieją obok siebie dwa różne porządki: „świat bezpieczny” oparty na obronie kolektywnej jego uczestników oraz „świat regionalnej przemocy” ze strony mocarstw w stosunku do państw małych i średnich. Wyróżnienie tych dwóch światów nie było pochodną czynnika ideologicznego (demokracja–dyktatura), ale oceny uczestnictwa Stanów Zjednoczonych Ameryki, które są jako jedyne zdolne do przeciwstawienia się przemocy i agresji w stosunkach międzynarodowych. Uważano też, że globalizm i integracja nie są skutecznymi gwarantami bezpieczeństwa dla państw małych i średnich, wręcz odwrotnie – niosą ze sobą uprzedmiotowienie wobec silniejszych partnerów.

- 1 Rozważania autorskie zawarte w tym artykule są kontynuacją tekstu opublikowanego w „Roczniku Instytutu Europy Środkowej” w 2020 roku. Pierwszy tekst na ten temat został ukierunkowany na przesłanki, a drugi na analizę koncepcji.
- 2 *Dbamy o Polskę. Dbamy o Polaków*, PiS, [Warszawa] 2007, s. 49.

1. Założenia

1. Tworząc własną wizję Sojuszu Północnoatlantyckiego i jego roli w postzimnowojennym świecie, PiS przyjęło założenie, że w interesie Rzeczypospolitej jest utrzymanie się amerykańskiej hegemonii, gdyż wszelkie projekty budowy koncertu mocarstw są bardzo niebezpieczne z racji geopolitycznych i historycznych (położenie między Rosją a Niemcami, doświadczenia lat międzywojennych i II wojny światowej)³. Obawiano się, że w przypadku Europy Środkowej, koncert mocarstw pociągnie za sobą budowę w tej części kontynentu rosyjskiej strefy wpływów. Chcąc temu przeciwdziałać, PiS, a konkretnie Lech Kaczyński, w czasie swojej prezydentury zaproponowało alternatywne rozwiązanie geopolityczne. Opisał je w wywiadzie po latach Zdzisław Krasnodębski (europoseł z rekomendacji PiS), mówiąc o prezydencie: „On zamiast opierać się na Berlinie czy Brukseli, chciał budować sojusz mniejszych i większych państw Europy Środkowej, które prowadziłyby suwerenną politykę nie tylko wobec Rosji, ale też wobec Niemiec czy Brukseli”⁴.

Ocenę znaczenia historycznego i politycznego Sojuszu dokonano w latach 2005-2007 w dwóch dokumentach tzw. ramowych: program *IV Rzeczpospolita – Sprawiedliwość dla Wszystkich* (2005) oraz *Strategia bezpieczeństwa narodowego Rzeczypospolitej Polskiej* (2007). W pierwszym z nich o charakterze partyjnym (PiS) stwierdzano: „Pakt Północnoatlantycki jest jedynym skutecznym i wiarygodnym sojuszem. Na tę wiarygodność składa się przede wszystkim fakt, że należy doń największa potęga wojskowa świata i główny militarny sojusznik Polski – Stany Zjednoczone Ameryki Północnej [tak w oryginale – W.P.]”⁵. Natomiast w drugim mającym charakter rządowy (rząd Jarosława Kaczyńskiego) pisano: „**Sojusz Północnoatlantycki** [podkr. w oryginale – W.P.] jest dla Polski najważniejszą formą współpracy wielostronnej w polityczno-wojskowym wymiarze bezpieczeństwa

3 Szerzej zob. J. Sanecka-Tyczyńska, *Racja stanu we współczesnej polskiej myśli politycznej 2001-2015*, Lublin 2019, s. 384-387; eadem, *Model bezpieczeństwa zewnętrznego państwa w myśli politycznej Prawa i Sprawiedliwości*, „Zeszyty Naukowe WSOWL” 2011, nr 3(161), s. 219.

4 Z. Krasnodębski, *Putin nie jest szaleńcem* [Rozmowa Tomasza Terlikowskiego ze Zdzisławem Krasnodębskim], „Do Rzeczy”, 24-30.03.2014, nr 13(61), s. 26. Trudno w myśleniu politycznym właściwym dla PiS nie wiedzieć inspiracji piśsudczykowskich, a na pewno niemal identyczny styl myślenia geopolitycznego.

5 *IV Rzeczpospolita: Sprawiedliwość dla Wszystkich: Program 2005*, PiS, [Warszawa] 2005, s. 41.

oraz filarem stabilności na kontynencie, a także główną płaszczyzną stosunków transatlantyckich”⁶.

Te stwierdzenia zostały niemal powtórzone w głównych dokumentach PiS powstałych w późniejszym okresie trwania w opozycji (2011-2014). W programie wyborczym z 2011 roku stwierdzano: „W sferze polityczno-militarnej głównym naszym celem jest utrzymanie i rozwijanie zdolności Sojuszu Północnoatlantyckiego do skutecznego działania. Postrzegamy NATO jako gwarancję integralności terytorialnej wszystkich państw członkowskich i ich zabezpieczenie przed atakiem”. W kolejnym programie z 2014 roku pisano: „Za fundament naszego bezpieczeństwa międzynarodowego uznajemy przynależność do Paktu Północnoatlantyckiego i naszą aktywność w jego ramach. Dla Polski szczególnie jest istotne, aby nasze – zakładamy, iż nie ostateczne – obecne położenie jako państwa brzegowego NATO bezpośrednio konfrontowanego ze wzrostem potencjału militarnego innych aktorów tuż u swoich granic, stanowiło przesłankę do zwiększenia poziomu gwarancji bezpieczeństwa NATO dla Polski”⁷. Należy zauważyć porównując świadectwa myśli politycznej PiS powstałe w dwóch różnych okresach: 2005-2007 i 2011-2014, że na stosunek do roli Sojuszu Północnoatlantyckiego dla Polski nie miały wpływu ani pogłębianie obecności Polski w Unii Europejskiej, ani inicjatywy strategiczno-wojskowe tej organizacji, czy sprawowanie władzy czy też bycie w opozycji przez stronnictwo. PiS konsekwentnie traktowało Sojusz za główny czynnik bezpieczeństwa Polski a nie Unię.

Programy z lat 2011-2014 miały jednak odmienny wydźwięk polityczny od oficjalnych dokumentów z okresu poprzedniego (2005-2007). Powstawały w związku z odrzuceniem polityki zagranicznej koalicji PO-PSL. W PiS uważano, że ta właśnie polityka osłabia powiązania transatlantyckie Polski⁸. Dlatego też stronnictwo zapowiadało, po wygranych wyborach, uruchomienie polityki „zwiększenia gwarancji bezpieczeństwa NATO dla Polski”. Konkretnie pisano o konieczności podjęcia przez Sojusz prac nad: realnym planem ewentualnościowym dla Polski, budową krytycznej strategicznej infrastruktury obronnej

6 *Strategia bezpieczeństwa narodowego Rzeczypospolitej Polskiej*, Warszawa 2007, s. 11.

7 *Program Prawa i Sprawiedliwości 2014*, s. 153; *Program PiS z 2011 roku „Nowoczesna, solidarna, bezpieczna Polska”*, <http://old.pis.org.pl>, s. 216 [9.05.2019].

8 *Ibidem*, s. 216-218.

w Polsce oraz tworzeniem regionalnych narzędzi współpracy militarnej, w tym wojskowej, w ramach Sojuszu i Unii. Wyznaczano więc kierunek dla przyszłego rządu tworzonego przez Zjednoczoną Prawicę⁹.

Sojuszowi przypisywano w myśli politycznej PiS trzy role: pierwsza – stabilizacja systemu bezpieczeństwa w warunkach niepewności właściwej dla środowiska międzynarodowego; druga – gwarantowanie bezpieczeństwa Polsce i regionowi Europy Środkowej wobec Rosji; trzecia – wzmacnianie przemian demokratycznych zachodzących w Europie Środkowej. Wszystkie te role miały jedną cechę – były zdefiniowane realistycznie i oparte na przekonaniu, że Pakt powinien być przede wszystkim sojuszem państw powstałym w celu zbiorowego zapewniania bezpieczeństwa jego członkom¹⁰. Dla PiS członkostwo Polski w Pakcie Północnoatlantyckim miało jednoznaczne znaczenie w sensie bezpieczeństwa, nie tylko ogólnopolityczne. Wskazywano dwa obszary konkretnych zadań Sojuszu – bezpieczeństwo militarne i energetyczne.

Analizując *Strategię bezpieczeństwa narodowego Rzeczypospolitej Polskiej* opracowaną na zakończenie misji rządu J. Kaczyńskiego, znajdujemy dwie tezy na temat Sojuszu (nr 55 i 56). Obie tezy były wolne od pochwały osiągniętego stanu bezpieczeństwa przez Polskę w wyniku akcesji do Sojuszu i Unii, lecz wskazywano, że istnieje groźba wybuchu konfliktów o charakterze regionalnym i lokalnym, które mogą generować sytuację kryzysową wymagającą zastosowania artykułu 5 *Traktatu waszyngtońskiego* o kolektywnej obronie. Z tego powodu postulowano równocześnie konieczność szerokich przygotowań wojskowych w celu reakcji na zaistniałe zagrożenia¹¹. Natomiast problem zapewnienia bezpieczeństwa energetycznego został potraktowany odmiennie. Nie oczekiwano uznania go za priorytetowy przez Organizację Paktu, lecz wskazywano, że mógłby stać się instrumentem poszerzania i utrwalania euroatlantyckiej solidarności w kwestiach energetycznych¹².

9 Program Prawa i Sprawiedliwości 2014 „Zdrowie, praca, rodzina”, PiS, Warszawa 2014, s. 153-154; Program PiS z 2011 roku „Nowoczesna, solidarna, bezpieczna Polska”, <http://old.pis.org.pl>, s. 216-224 [9.05.2019].

10 R. Zięba, *Główne kierunki polityki zagranicznej Polski po zimnej wojnie*, Warszawa 2010, s. 31-32.

11 *Strategia bezpieczeństwa narodowego Rzeczypospolitej Polskiej*, s. 14-15.

12 Wydaje się, że z tego powodu projekt „energetyczne NATO”, czyli Europejski Traktat Bezpieczeństwa Energetycznego autorstwa rządu K. Marcinkiewicza z 2006 roku był adresowany do Unii

W 2006 roku u progu swoich rządów, jak się okazało krótkich i zarazem „pierwszych”, PiS dokonało oceny następstw akcesji Polski do Sojuszu Północnoatlantyckiego. Zrobiono to w dokumencie *Założenia polskiej polityki zagranicznej* na dany rok. Wskazano w nim cztery skutki: 1) dało wejście do systemu bezpieczeństwa „gwarantującego ochronę podstawowych wartości i zdobyczy cywilizacyjnych”; 2) zainspirowało do działań „przekraczających regionalne opłotki i miedze”; 3) zapewniło sojusz i strategiczne partnerstwo ze Stanami Zjednoczonymi; 4) wzmocniło pozycję Polski w Unii Europejskiej¹³. Patrzone więc na skutki bardzo kompleksowo, łącząc trzy aspekty geopolityczne: amerykański, środkowoeuropejski i unijny, co było wielce charakterystyczne dla myśli politycznej PiS. Obecność Polski w Pakcie Północnoatlantyckim została bardzo mocno spleciona z dążeniem do utrzymywania jak najbliższych stosunków ze Stanami Zjednoczonymi. Jednocześnie przypisywano członkostwu w Sojuszu rolę środka politycznego wobec Unii Europejskiej. Według rządu utworzonego przez PiS, Polska powinna wykorzystywać swoją pozycję w Sojuszu, aby lewarować własny status w Unii. Tę zależność tłumaczył prezydent Lech Kaczyński w radio w 2007 roku, mówiąc, że obecność w Sojuszu należy rozpatrywać w kategoriach indywidualnych, a nie obecności zbiorowej państw członkowskich Unii. Dodał tylko zastrzeżenie: „Jeżeli UE ma tu jakiś wspólny interes, który wszyscy akceptujemy, to wtedy oczywiście występujemy wspólnie i będziemy tak czynić”¹⁴. Był to wyraźny sygnał, że to nie instytucje unijne będą reprezentowały interesy Polski w strukturach północnoatlantyckich.

Stosunek stronnictwa do Sojuszu można prześledzić analizując wystąpienia ministrów rządów PiS w latach 2005-2007, czyli Stefana Mellera, Witolda Waszczykowskiego, Radosława Sikorskiego i Anny Fotygi. Jeszcze na początku 2006 roku minister spraw zagranicznych S. Meller w wystąpieniu sejmowym kładł nacisk na trzecią rolę, czyli promowanie demokracji i modernizacji w skali globalnej, ale już w późniejszych

Europejskiej a nie do Sojuszu Północnoatlantyckiego. Zob. Archiwum KPRM, t. 1291/1, „Pismo minister Anny Fotygi do min. Radosława Sikorskiego”, 16 I 2007, SJK 450-4(1)/07, s. 1; *Rozmowa z Lechem Kaczyńskim w „Der Spiegel”*, 6 III 2006, www.pis.org.pl, [10.10.2016].

13 Archiwum KPRM, t. 1292/1, „Założenia polskiej polityki zagranicznej w 2006 r.”, luty 2006, SKM 450-1/06, s. 7-8.

14 *Wywiad L. Kaczyńskiego dla polskiego radia*, 9 VI 2007, <http://www.polskieradio.pl>, [10.05.2019].

wypowiedziach publicznych trójki pozostałych polityków podkreślano pierwszeństwo ról pierwszej i drugiej. Według nich, Sojusz powinien być „tradycyjnym NATO”, „skutecznym instrumentem zbiorowej obrony”, w pełni zdolnym do „zwalczania nowych zagrożeń”, a więc realizować pierwotną funkcję kolektywnej obrony państw członkowskich¹⁵. O eksponowaniu tych dwóch ról przesądziła *Strategia bezpieczeństwa narodowego Rzeczypospolitej Polskiej* z 2007 roku. Zawarto w niej dwie tzw. tezy o roli Sojuszu w koncepcji polityki transatlantyckiej PiS. Pisano w niej, że: „Priorytetem pozostaje zwiększanie zdolności NATO do pełnienia jego podstawowych funkcji – zbiorowej obrony oraz tworzenia płaszczyzny konsultacji międzysojuszniczych w razie zagrożenia”. W innej tezie zaś stwierdzano: „Polska buduje swoją politykę obronną w powiązaniu z zasadą solidarności i lojalności sojuszniczej. Gotowość przyścia z pomocą każdemu członkowi Sojuszu Północnoatlantyckiego wzmacnia potencjał odstraszania, zapewniający bezpieczeństwo państw członkowskich i NATO jako całości”¹⁶.

W latach „pierwszych” rządów PiS (2005-2007) i w pierwszych latach prezydentury Lecha Kaczyńskiego (2005-2009) jedna kwestia praktyczna ilustrowała najpełniej stosunek stronnictwa do roli Sojuszu – zainstalowanie w Polsce elementów systemu obrony przeciwraкетowej, którego gorącym zwolennikiem było stronnictwo, natomiast najważniejszy rywal – PO miał co najmniej zasadnicze wątpliwości. PiS wskazywało dwa powody: 1) zwiększenie bezpieczeństwa i poziomu obronności Polski oraz innych członków Sojuszu; 2) zacieśnienie strategicznego partnerstwa ze Stanami Zjednoczonymi poprzez nadanie Polsce mocniejszej pozycji w relacjach dwustronnych¹⁷.

15 S. Meller, *Informacja ministra spraw zagranicznych o zadaniach polskiej polityki zagranicznej w 2006 r.*, [w:] *Sprawozdania stenograficzne z posiedzeń Sejmu RP*, 5 kadencja, 10 pos., 15 II 2006, s. 11-12, <http://orka2.sejm.gov.pl>, [4.05.2019]; W. Waszczykowski, *Refleksje na temat polskiej polityki bezpieczeństwa*, [w:] J. Kloczkowski, T. Żukowski (red.), *Rzeczpospolita na arenie międzynarodowej: Idee i praktyczne dylematy polityki zagranicznej*, Kancelaria Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, Ośrodek Myśli Politycznej, Warszawa 2010, s. 380; *Rozmowa z Radosławem Sikorskim w „Sygnałach dnia”*, 29 XI 2006, <http://www.pis.org.pl>, [7.05.2019]; A. Fotyga, *Informacja ministra spraw zagranicznych o zadaniach polskiej polityki zagranicznej w 2007 r.*, [w:] *Sprawozdania stenograficzne z posiedzeń Sejmu RP*, 5 kadencja, 41 pos., 11 V 2007, s. 363, <http://orka2.sejm.gov.pl>, [4.05.2019].

16 *Strategia bezpieczeństwa narodowego Rzeczypospolitej Polskiej*, s. 11, 14.

17 *Dbamy o Polskę. Dbamy o Polaków*, PiS, [Warszawa] 2007, s. 49. Jednak kwestia zainstalowania w Polsce tzw. tarczy antyraketowej była bardziej postrzegana w kategoriach relacji polsko-amerykańskich, niż rozwiązań wewnątrz Sojuszu.

Prezydent L. Kaczyński i rząd J. Kaczyńskiego mocno zaangażowali się w negocjacje na ten temat. Wskazał ten kierunek prac minister Meller w 2006 roku w swoim sejmowym wystąpieniu, kilka miesięcy później podtrzymała go minister Fotyga, a rok później prezydent Kaczyński nawet ogłosił, że zapadła już w tej kwestii „decyzja kierunkowa”¹⁸, a jej materializacją miała być polsko-amerykańska umowa z 20 sierpnia 2008 roku. Umowę tę L. Kaczyński nazwał nawet jednym „z głównych i strategicznych” celów sprawowania przez niego urzędu¹⁹. Trafnie zauważyła Joanna Sanecka-Tyczyńska, że przy tak wysokiej determinacji w sprawie tarczy antyrakietowej politycy PiS dawali prymat celom politycznym, a nie wojskowym. Przyznał to niemal wprost minister obrony narodowej Aleksander Szczygło: „Tarcza antyrakietowa gwarantuje nam większe bezpieczeństwo w wymiarze militarnym, a przede wszystkim politycznym”²⁰. Chodziło o zablokowanie dążeń rosyjskich do wasalizacji Europy Środkowej i Wschodniej, a nie o możliwość odparcia konkretnego zagrożenia militarnego. Oczekiwane następstwa przedkładano ponad potencjalne zagrożenia w postaci możliwych ataków terrorystycznych na Polskę, a przede wszystkim ponad groźbę wygenerowania kryzysu w relacjach wewnątrz Sojuszu i Unii oraz znacznego pogorszenia się relacji polsko-rosyjskich (te dwa ostatnie następstwa błyskawicznie się pojawiły)²¹.

Kiedy jednak kwestia zainstalowania tarczy stała się nieaktualna z powodu decyzji administracji Baracka Obamy, to L. Kaczyński wyjaśnił swoje stanowisko oraz rządu PiS z okresu 2005-2007 w czasie wizyty w Stanach Zjednoczonych we wrześniu 2009 roku. Mówił, że bynajmniej nie chodziło o zagrożenie ze strony Iranu lub Korei Północnej, ale „Polska chce obecności Stanów Zjednoczonych na swoim terytorium”, gdyż obawia się „osłabienia swojej pozycji wobec polity-

18 Zob. ibidem; Witold Waszczykowski w „Poranku Radia TOK FM”, 6 VI 2007, <http://www.pis.org.pl>, [10.04.2015]; Konferencja L. Kaczyńskiego po powrocie ze Stanów Zjednoczonych, 17 VII 2007, s. 1, <http://serwis.pap.pl>, [27.11.2009].

19 S. Meller, *Informacja ministra spraw zagranicznych o zadaniach polskiej polityki zagranicznej w 2006 r.*, s. 12; A. Fotyga, *Polska-USA: Sympatia i młodość*, „Gazeta Wyborcza”, 16.06.2006, s. 9; Archiwum Prezydenta RP, <https://www.prezydent.pl>, „Wystąpienie Prezydenta na briefingu prasowym po spotkaniu z Sekretarzem Stanu USA”, 20 VIII 2008, [10.10.2019].

20 A. Szczygło, *Wozi mnie kobieta*, „Wprost”, nr 32/33, 09-16.08.2009, s. 34.

21 J. Sanecka-Tyczyńska, *Model bezpieczeństwa zewnętrznego państwa*, s. 221-222. Zob. K. Wodzińska, *Polskie dylematy strategiczne. Debata na temat uczestnictwa Polski w amerykańskim systemie obrony rakietowej*, [w:] *NATO na początku XXI wieku*, red. S. Zakrzewski, Poznań 2008, s. 139-140.

ki rosyjskiej, która polega już nie na politycznej dominacji, jak to było dawniej, lecz na zdobywaniu olbrzymich wpływów wewnętrznych”. Tarcza antyrakietowa miała być „realnym gwarantem strategicznego partnerstwa polsko-amerykańskiego” oraz „podnieść je na wyższy poziom”, a stała się „funkcją relacji amerykańsko-rosyjskich”²².

Podsumowując, dla PiS, sprawującego rządu w Polsce w latach 2005-2007, NATO miało być przede wszystkim sojuszem polityczno-wojskowym, ukierunkowanym na obronę państw członkowskich przed agresją. Sojusz powinien działać na zasadach solidarności, lojalności i równości. Zgodnie z tą logiką A. Fotyga charakteryzowała politykę rządu J. Kaczyńskiego, w którym zasiadała jako minister spraw zagranicznych: „Konsekwentnie zabiegamy, by Sojusz Północnoatlantycki pozostał skutecznym instrumentem zbiorowej obrony, a zarazem był w pełni zdolny do zwalczania nowych zagrożeń. Zależy nam na utrzymaniu amerykańskiego zaangażowania w Europie, jako siły gwarantującej bezpieczeństwo i stabilizującej relacje polityczno-militarne na kontynencie”²³. Kilka lat później, po powrocie PiS do władzy w Polsce, ministrowie w dwóch kolejnych gabinetach Zjednoczonej Prawicy – Jacek Czaputowicz, następcą Fotygi na urzędzie ministra spraw zagranicznych oraz Antoni Macierewicz jako minister obrony narodowej – tenże imperatyw polityczny ujęli niemal identycznie. Pierwszy z wymienionych mówił: „[...] wojskowa obecność Stanów Zjednoczonych w Europie i ich silna pozycja w NATO mają fundamentalne znaczenie dla bezpieczeństwa militarnego Polski i całego regionu. W interesie Polski i Europy Środkowo-Wschodniej jest trwałe zaangażowanie Stanów Zjednoczonych i Sojuszu Północnoatlantyckiego w tej części świata. Polska jest jak najżywotniej zainteresowana utrzymaniem silnych więzi transatlantyckich”. Natomiast Macierewicz mocno podkreślał: „NATO jest formacją, sojuszem, strukturą obron-

22 Archiwum Prezydenta RP, <https://www.prezydent.pl>, „Wystąpienie Prezydenta w nowojorskim Metropolitan Club”, 25 IX 2009, [10.10.2019]; *Decyzję Waszyngtonu przyjąłem z niepokojem* [Wywiad prezydenta L. Kaczyńskiego dla czasopisma „Fakt”], 18 IX 2009, <http://www.pap.pl>, [10.10.2019]; *Wypowiedź Prezydenta dla PAP*, 23 IX 2009, <http://www.pap.pl>, [10.10.2019]. Szerzej na temat tarczy antyrakietowej zob. P. Witkowski, *Plany umieszczenia „tarczy antyrakietowej” na terenie RP a bezpieczeństwo Polski – wpływ, znaczenie, analiza krytyczna*, [w:] *NATO w dobie transformacji. Siły zbrojne w transatlantyckim systemie bezpieczeństwa początku XXI wieku*, red. K. Kubiak, P. MICKIEWICZ, Toruń 2008, s. 158 i n.

23 A. Fotyga, *Informacja ministra spraw zagranicznych o zadaniach polskiej polityki zagranicznej w 2007 r.*, s. 363.

ną, defensywną – taką, które jedynie odpowiada na zagrożenia, aby bronić swoich członków”²⁴.

Politycy PiS opowiadali się za stylem myślenia o Pakcie Północnoatlantyckim w kategoriach polityczno-wojskowych w odniesieniu do obszaru amerykańsko-europejskiego, a nie polityczno-policyjnych w ujęciu globalnym. Tym samym PiS odrzucało projekty przekształcenia Sojuszu: (1) w porozumienie polityczne bez komponentu wojskowego, czy też w (2) „policjanta globalnego” dbającego o porządek w regionach nieistotnych dla państw członkowskich, albo w (3) „stróża ładu globalnego” lub w (4) instrument typu *soft power* i *comprehensive approach*, czyli wspólnoty cywilizacyjnej i organizatora misji ekspedycyjnych (*out-of-area*). Takie działania postrzegano jako rozpraszanie sił oraz ignorowanie realnych zagrożeń, których nosicielem była Rosja. Prezydent Kaczyński ocenił: „Misje ekspedycyjne, zadania polityczne są istotne, ale obrona przed agresją ma podstawowe i historycznie obecne znaczenie”. Jednak zastrzegł w innych wcześniejszych wypowiedziach, że są dwa najważniejsze wymiary bezpieczeństwa „konstytuujące” istnienie Sojuszu: tradycyjny – międzypaństwowy i terrorystyczny – transnarodowy; ten ostatni nie odnosi się już do obszaru północnoatlantyckiego, ale do globalnego²⁵.

Niemniej PiS chciało podtrzymania udziału Wojska Polskiego w misjach wojskowych Sojuszu realizowanych w świecie: pokojowych, stabilizacyjnych, bojowych (Afganistan, Irak, Kuwejt, Kosowo, Bośnia i Hercegowina). Decydowały względy zarówno uniwersalne, jak i partykularne – polskie. Uznano te misje za niezbędne dla „umacniania i poszerzania obszaru wolności i pokoju”²⁶. Jednocześnie widziano ścisły związek między międzynarodową wojskową aktywnością Polski w Sojuszu a potencjalnym decyzjami tej organizacji na rzecz bezpieczeństwa Rzeczypospolitej. Dzięki takiemu zaangażowaniu

24 J. Czaputowicz, *Wystąpienie, Sprawozdania stenograficzne z posiedzeń Sejmu RP*, 8 kadencja, 60 pos., 21 III 2018, s. 82, <http://orka2.sejm.gov.pl>, [4.06.2019]; A. Macierewicz, *Konferencja prasowa przed szczytem NATO*, 8 VII 2016, <http://wiadomoscidziennik.pl>, [28.12.2019].

25 Archiwum Prezydenta RP, <https://www.prezydent.pl>, „Odprawa rozliczeniowo-koordynacyjna kierowniczej kadry MON i SZ RP”, 8 III 2010, [10.10.2019]; „Wystąpienie Prezydenta na konferencji Foreign Policy Association”, 24 IX 2008, [10.10.2019]; „Wykład Prezydenta w The Chicago Council on Global Affairs”, 25 IX 2007, [10.10.2019].

26 Archiwum Prezydenta RP, <https://www.prezydent.pl>, „Decyzję Waszyngtonu przyjąłem z niepokojem” [Wywiad prezydenta Kaczyńskiego dla gazety „Fakt”], 18 IX 2009, [10.10.2019].

polskich żołnierzy na świecie można powiedzieć opinii międzynarodowej (głównie amerykańskiej): „nie bierzemy nic za darmo, płacimy krwią i wysiłkiem naszych żołnierzy za waszą służbę tutaj [w Polsce – W.P.]”²⁷. W 2018 roku Polska skierowała także własny kontyngent wojskowy w rejon Morza Śródziemnego w celu zażegnania konfliktu migracyjnego (misja UE „Sophia”). Traktowano taką postawę jako wyraz solidarności z sojusznikami z Unii, ale także z Paktu. Mówił o tym minister obrony narodowej Mariusz Błaszczak (12 lutego 2018)²⁸.

Jednak roli „ekspedycyjnej” Sojuszu nie uważano za priorytetową, ale jako uzupełniającą i wynikającą z sytuacji globalnej. Dlatego konsekwentnie pisano w programie z 2007 roku *Dbamy o Polskę. Dbamy o Polaków*, że te misje wzmacniają międzynarodową pozycję i bezpieczeństwo Polski²⁹. Prezydent Kaczyński podniósł inny argument – udział Polski w takich misjach wynika ze zobowiązań wobec sojuszników należących do Paktu³⁰. Jednak zastrzegano w programie, że Polska: „Popiera selektywne zaangażowanie w misje stabilizacyjne na obszarze pozaeuropejskim, jednak pod warunkiem zachowania przez Sojusz wiarygodnego potencjału i pełnej zdolności do zbiorowej obrony państw członkowskich [...]”³¹. W tym zdaniu najważniejsze są dwa zastrzeżenia, że to polskie zaangażowanie ma być selektywne oraz nie może uszczuplać potencjału Sojuszu na głównych obszarach jego zaangażowania. Cztery lata później w kolejnym programie złagodzono podejście do tej kwestii, pisząc, że istnieje potrzeba znalezienia w strategii Organizacji odpowiedniej równowagi między podtrzymywaniem gotowości do obrony państw członkowskich a działaniami operacyjnymi (stabilizacyjnymi). Jednak nadal kategorycznie pisano, iż podstawową funkcją jest obrona kolektywna. Postulowano, aby Polska traktowała sprawę przetargowo – poparcie dla działań ekspe-

27 Wypowiedź A. Macierewicza do żołnierzy polskich wracających z Afganistanu, 24 VI 2017, <http://www.pap.pl>, [5.12.2019]. W 2019 roku minister Błaszczak przypomniał, że w misjach Sojuszu poległo 73 żołnierzy polskich, których uznał za bohaterów. *Wystąpienie M. Błaszczaka w bazie lotnictwa z okazji pikniku NATO*, 9 III 2019, <http://www.tvp.info>, [22.12.2019].

28 *Pożegnanie Polskiego Kontyngentu Wojskowego*, 12 II 2018, <http://www.pap.pl>, [28.12.2019].

29 *Dbamy o Polskę. Dbamy o Polaków*, s. 49.

30 *Wywiad prezydenta Kaczyńskiego*, 12 III 2009, <http://www.bankier.pl>, [22.12.2019].

31 *Dbamy o Polskę. Dbamy o Polaków*, s. 11.

dycyjnych Sojuszu w zamian za utrzymywanie skutecznych mechanizmów obrony kolektywnej³².

2. Składniki

Nowa polityka transatlantycka formułowana przez PiS miała być odpowiedzią na wyzwania z zakresu bezpieczeństwa państwa oraz politykę zagraniczną rządów PO-PSL³³. W tej materii poglądy stronnictwa wyraźnie ewoluowały w okresie 2007-2019. Generalnie w PiS dominował pogląd, że w pierwszej dekadzie XXI stulecia bezpieczeństwo Polski zaczęło systematycznie się pogarszać, wraz z końcem „strategicznej pauzy w światowej rywalizacji”³⁴. Jednak, w strategii bezpieczeństwa państwa z 2007 roku, opracowanej przez rząd J. Kaczyńskiego nie dawano pierwszeństwa czynnikom militarnym, bowiem: „W pierwszej dekadzie nowego stulecia Rzeczpospolita Polska jest krajem bezpiecznym”³⁵. Z tego powodu w przedmiotowej strategii, chociaż zastosowano zintegrowane podejście do bezpieczeństwa, to jednak eksponowano nade wszystko zagrożenia pozamilitarne. Katalog ich był bardzo szeroki, między innymi osłabienie więzów transatlantyckich, załamanie się integracji europejskiej, umocnienie się porządków autorytarnych w Europie, konflikty lokalne i regionalne, terroryzm międzynarodowy, zagrożenia ekologiczne, kryzysy gospodarcze, zorganizowana przestępczość międzynarodowa. W kontekście geograficznym wskazywano na takie regiony jak Bliski i Środkowy Wschód oraz Afrykę. W tym kontekście nie została wymieniona Europa Wschodnia, bowiem nie widziano zagrożenia dla bezpieczeństwa w tej części kontynentu oraz wpływu tego zjawiska na Europę Środkową. Należy przypomnieć, że strategię napisano na kilka miesięcy przed agresją Rosji na Gruzję³⁶.

32 *Program PiS z 2011 roku*, s. 226.

33 Analiza w: J. Sanecka-Tyczyńska, *Racja stanu we współczesnej polskiej myśli politycznej 2001-2015*, Lublin 2019, s. 383 i n.; eadem, *Państwo obywatelskie i wspólnota polityczna: Studium o myśli politycznej Prawa i Sprawiedliwości*, Lublin 2011, s. 244-246.

34 W. Waszczykowski, *Refleksje na temat polskiej polityki bezpieczeństwa*, <http://www.omp.org.pl>, [5.06.2019].

35 Zob. opinia w tej sprawie: J. Sanecka-Tyczyńska, *Model bezpieczeństwa zewnętrznego państwa*, s. 218.

36 *Strategia bezpieczeństwa narodowego Rzeczypospolitej Polskiej*, s. 9.

Badacz tej tematyki Marcin Lasoń ocenił, że także w tej strategii odchodzono od „prymatu ujęcia militarne”, kierując się nadal diagnozą postawioną w poprzednim wieku „o minimalnym prawdopodobieństwie konfliktu zbrojnego w Europie, który objąłby Polskę”³⁷. W tym aspekcie dokument przygotowany przez rząd J. Kaczyńskiego nie różnił się od analogicznych powstałych z inicjatywy poprzednich gabinetów. Pisano wszakże o Rosji jako zagrożeniu dla Polski, ale lokowano je w sferze energetycznej i surowcowej, a nie militarnej. Niemniej w strategii znalazło się istotne stwierdzenie generalne o charakterze niemal dyrektywy: „W życiu narodów, podobnie jak w życiu jednostek, nic nie jest dane raz na zawsze. Porządek międzynarodowy nie jest zastyglą, niewzruszalną formą”³⁸. W następnych latach PiS wskazywało już na wzrost rywalizacji między mocarstwami. Konieczną odpowiedzią ze strony Polski powinna być wzmożona aktywność na arenie międzynarodowej. Według W. Waszczykowskiego: „Nie zabezpieczymy swoich interesów biernie wtapiając się w główny nurt europejski”³⁹. Było to faktyczne negowanie kursu polityki zagranicznej rządu D. Tuska.

Dopiero po 2008 roku w Urzędzie Prezydenckim L. Kaczyńskiego uznano jednoznacznie, że Polska stoi przed realnym niebezpieczeństwem, wynikającym przede wszystkim z polityki Rosji. Traktowano to niebezpieczeństwo nie w ujęciu strategicznym i długofalowym, ale w horyzoncie realnym i bieżącym. Była to dość ważna zmiana w zestawieniu z napisaną rok wcześniej przez rząd PiS strategią bezpieczeństwa państwa. W 2009 roku Mariusz Handzlik, podsekretarz stanu w Kancelarii Prezydenta L. Kaczyńskiego uważał, że Rosja dąży do uzyskiwania instrumentów wpływu na decyzje Sojuszu. Jej celem jest rozbijanie solidarności sojuszniczej poprzez rozgrywanie antagonizmów między najważniejszymi państwami członkowskimi, a przede

37 M. Lasoń, *Zagrożenia dla bezpieczeństwa Polski w XXI wieku w świetle analizy porównawczej kolejnych Strategii Bezpieczeństwa Narodowego*, „Bezpieczeństwo: Teoria i praktyka: czasopismo Krakowskiej Szkoły Wyższej im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego”, 2016, nr 10/3, s. 130. Szerzej zob. W. Paruch, *Dwie koncepcje bezpieczeństwa Polski – neorealistyczne refleksje o narodowych strategiach bezpieczeństwa państwa (2007 i 2014)*, [w:] *Bezpieczeństwo Europy – bezpieczeństwo Polski*, red. E. Maj i inni, Lublin 2016, s. 335-362.

38 *Strategia bezpieczeństwa narodowego Rzeczypospolitej Polskiej*, s. 6.

39 W. Waszczykowski, *Refleksje na temat polskiej polityki*.

wszystkim na linii Stany Zjednoczone–Europa Zachodnia⁴⁰. Analityk spraw zagranicznych związany z PiS, Przemysław Żurawski vel Grajewski wskazywał na szczegółowe zagrożenia rosyjskie typu wojennego: pełne uzależnienie Ukrainy od Rosji, prowadzące do znacznego rozszerzenia granicy polsko-rosyjskiej; bezpośrednie uderzenie na Polskę wojsk rosyjskich z północy i ze wschodu; wkroczenie wojsk rosyjskich do państw bałtyckich w celu obrony mniejszości rosyjskiej; załamanie się państwa mołdawskiego⁴¹.

Refleksy tego myślenia są widoczne już w strategii bezpieczeństwa państwa z 2007 roku. Wskazywano w niej jednoznacznie na Rosję jako zagrożenie w trzech kontekstach: 1) strategiczne dążenia imperialne; 2) polityka dzielenia członków Unii i Sojuszu; 3) stosowanie szantażu energetyczno-surowcowego. Bynajmniej nie ograniczono się tylko do oceny rosyjskiego zagrożenia, ale za niebezpieczne uznano również procesy i zjawiska zachodzące w regionie, na kontynencie europejskim i we wspólnocie transatlantyckiej⁴². Diagnoza tego typu uległa wzmocnieniu wraz z oceną sytuacji zaistniałej w Europie Środkowej i Wschodniej w latach 2008-2014, kiedy Rosja zaatakowała najpierw Gruzję, a następnie Ukrainę, realizując niejako zapowiedzi Władimira W. Putina, wypowiedziane 10 lutego 2007 roku na 43. Monachij-skiej Konferencji Bezpieczeństwa. Wtedy to Putin zakwestionował ład hegemoniczny na świecie, zarazem rzucając wyzwanie Stanom Zjednoczonym. Dokonał także zdecydowanie negatywnej interpretacji polityki zagranicznej Stanów Zjednoczonych, między innymi w kontekście rozszerzenia Sojuszu i projektu tarczy antyrakietowej⁴³. Polityk PiS, Paweł Zalewski obecny na konferencji skomentował wystąpienie Putina: „[...] sprawiał wrażenie, jakby jego kraj znajdował się w okrążeniu, ponieważ do jego granic zbliżyły się demokratyczne i praworządne kraje. NATO jest traktowane ciągle jako czynnik za-

40 Archiwum KPRM, t. 1535/3, „Notatka informacyjna nt. działań Federacji Rosyjskiej w kwestii pozyskiwania zaawansowanych technologicznie systemów uzbrojenia w kontekście doświadczeń z operacji gruzińskiej”, 23 XII.

41 P. Żurawski vel Grajewski, *Geopolityka – siła – wola*, Kraków 2010, s. 114.

42 *Dbamy o Polskę. Dbamy o Polaków*, s. 3; *Strategia bezpieczeństwa narodowego Rzeczypospolitej Polskiej*, s. 6. Zob. również Ł. Warzecha, *Czy możliwa jest realistyczna polityka zagraniczna nie na kolanach, czyli o fałszywej interpretacji realizmu*, [w:] *Rzeczpospolita na arenie międzynarodowej*, red. J. Kloczkowski, T. Żukowski, Warszawa 2010, s. 104.

43 *Monachium: Putin atakuje Zachód, Gates nie chce zimnej wojny*, 11 II 2007, [http://www.pb.pl, \[2.01.2020\]](http://www.pb.pl, [2.01.2020]).

grożenia dla Rosji, chociaż od lat budowane jest przecież partnerstwo między sojuszem a Rosją⁴⁴. Trudno uznać ten komentarz za wyraz zrozumienia ofensywnej strategii w polityce zagranicznej Rosji oraz właściwe odczytanie zamiarów Kremla, między innymi w odniesieniu do Europy Środkowej i Wschodniej.

Faktycznie bardzo mocnym i niejako przesądającym dla PiS ostrzeżeniem przed imperializmem rosyjskim stała się w 2010 roku katastrofa smoleńska oraz jej następstwa. Błyskawicznie zaczęły się rozszerzać w środowisku PiS obawy, że w Sojuszu nie docenia się nie tylko zagrożenia rosyjskiego, ale wśród europejskich członków Paktu (RFN, Francja, Włochy) obecna jest także gotowość porozumienia się z Moskwą, kosztem Europy Środkowej⁴⁵. To właśnie z tych przemyśleń wynikały poglądy na rolę Polski w Sojuszu Północnoatlantyckim, której nie można było ograniczać do udziału Wojska Polskiego w misjach ekspedycyjnych Sojuszu.

Inną ważną cechą nowej polityki transatlantyckiej sformułowanej przez PiS było uznanie za ważne czynników militarnych bezpieczeństwa. W tej materii PiS było stronnictwem tradycjonalistycznym, neglżując znaczenie wojskowe międzynarodowych struktur bezpieczeństwa na rzecz własnych sił zbrojnych⁴⁶. Powody takiej postawy były dwa generalne. Pierwszy wskazał w 2015 roku J. Kaczyński: „Dobry czas, kiedy zagrożień militarnych nie było, jest już za nami”. Z tej konstatacji wynikał imperatyw wyjątkowej dbałości o stan Sił Zbrojnych RP. PiS uważało, że polityka rządów zarówno koalicji lewicowo-ludowcowej, jak i gabinetów liberalno-ludowcowych była dla Wojska Polskiego niekorzystna, natomiast według J. Kaczyńskiego: „Czasy są takie, że musimy mieć silną armię, silniejszą niż ta dzisiejsza, znacznie silniejszą”. W programie z 2011 roku sformułowano zadanie dla nowego rządu RP (w domniemaniu prawicowego) – modernizacja Sił Zbrojnych, aby osiągnęły standardy i możliwości, które pozwolą na obronę integralności terytorialnej w razie ataku potencjalnego agresora⁴⁷.

44 Konferencja bezpieczeństwa w Monachium, 10 II 2007, <http://www.fakty.interia.pl>, [2.03.2020]; Putin atakuje Stany Zjednoczone, 10 II 2007, <http://www.wprost.pl>, [2.01.2020].

45 Zob. Archiwum KPRM, t. 1535/3, „Notatka informacyjna z rozmowy telefonicznej Prezydenta RP Pana Lecha Kaczyńskiego z Prezydentem Gruzji Panem Micheilem Saakaszwili”, 17 XII 2009, SDT 450-29/09/4, s. 35.

46 J. Sanecka-Tyczyńska, *Model bezpieczeństwa zewnętrznego państwa*, s. 224.

47 *Program PiS z 2011 roku*, s. 228.

Silna armia była potrzebna z trzech powodów: 1) podnosiła bezpieczeństwo państwa; 2) stanowiła atut w pozyskiwaniu sojuszników; 3) zabezpieczała Polskę przed wasalizacją i klientelizmem⁴⁸. Był jeszcze powód inny – Polska, aby móc dyskutować w Sojuszu oraz w regionie swoje położenie geopolityczne oraz potencjał ludnościowy musiała wesprzeć wolę polityczną „wykonywaniem zobowiązań w sferze militarnej”, czyli podejmować „energiczne działania zmierzające do modernizacji i rewitalizacji naszych sił zbrojnych”⁴⁹.

Zarówno rządząc w okresie 2005-2007, jak i będąc w opozycji w latach 2007-2015, PiS przywiązywało wielką wagę do własnej koncepcji ukształtowania Sił Zbrojnych RP. Armia unowocześniona i profesjonalna, zdolna zarówno do obrony własnego terytorium, jak i do uczestnictwa w misjach ekspedycyjnych miała zwiększać pozycję Polski w Sojuszu Północnoatlantyckim oraz jej wpływ na decyzje polityczne podejmowane przez tę organizację. Już w 2005 roku postulowano więc opracowanie długofalowej strategii finansowania uzbrojenia (przebrojenia) Sił Zbrojnych RP, do czego nawiązano 10 lat później po odzyskaniu władzy w 2015 roku. Najpełniej do kwestii modernizacji Siły Zbrojne RP odniesiono się w programie PiS z 2019 roku. Wychodząc z założenia, że „Polska potrzebuje rozbudowanych i zmodernizowanych Sił Zbrojnych”, aby „zapewnić zdolności obronne na całym terytorium naszego państwa” złożono trzy konkretne obietnice. Pierwsza – zwiększenie liczebności wojsk operacyjnych do 150 tysięcy; druga – realizacja programu wyposażenia wszystkich rodzajów Sił Zbrojnych w nowoczesne środki prowadzenia działań militarnych, który miał być wykonany w latach 2017-2026 na kwotę 185 mld. PLN; trzecia – rozbudowa nowoczesnego przemysłu zbrojeniowego, aby zwiększyć jego potencjał, konkurencyjność i zdolności eksportowe oraz gotowość podniesienia technologicznego Wojska Polskiego. Zaprezentowano też w tym dokumencie wykaz konkretnych programów podlegających kontynuacji i zasadniczo rozpoczętych po 2015 roku, wolę wzmocnienia Polskiej Grupy Zbrojeniowej, a także rozszerzenie programu zakupów wojskowych⁵⁰.

48 Kaczyński: *musimy mieć silniejszą armię*, 14 X 2015, <http://www.pap.pl>, [8.06.2019].

49 *IV Rzeczpospolita: Sprawiedliwość dla Wszystkich: Program 2005*, PiS, [Warszawa] 2005, s. 19.

50 *Dobry czas dla Polski: Program Prawa i Sprawiedliwości 2019*, PiS, Warszawa 2019, s. 187-188.

W podsumowaniu analizy koncepcji PiS roli Sojuszu w polityce bezpieczeństwa Polski można przywołać opinię J. Kaczyńskiego. Według niego, sojusz między państwami, aby był skuteczny powinien opierać na wspólnocie zarówno interesów, jak i wartości. Jednocześnie stwierdzał, że polityka powinna spełniać jeden warunek „musi być najpierw moralnie słuszna”, dlatego „należy odkurzyć drogowskazy wartości w polityce międzynarodowej”. Jednocześnie także: „Należy respektować interesy nie tylko największych, ale też średnich i małych państw”⁵¹.

Wnioski

Prawo i Sprawiedliwość konsekwentnie w okresie swojego politycznego bytu było formacją „euroatlantycką”. Kurs transatlantycki i razem eurorealizm oraz postulowana wysoka i podmiotowa aktywność w Europie Środkowej i wobec Europy Wschodniej były najważniejszymi wyróżnikami myśli politycznej tego stronnictwa w zakresie polityki zagranicznej. Stronnictwo opracowało własną koncepcję roli Sojuszu Północnoatlantyckiego w polityce bezpieczeństwa Polski, czekając na zaistnienie korzystnych warunków dla jej realizacji. Oczekiwanie to nosiło niemal znamiona pewności co do zaistnienia tych warunków, bowiem raczej nie było wątpliwości, że Rosja jest zagrożeniem dla hemisfery zachodniej. Taka ocena została umocniona w latach 2008-2010 jako następstwo agresji rosyjskiej na Gruzję oraz katastrofy smoleńskiej. Czekano więc na: 1) wygraną w wyborach; 2) koniec resetu w stosunkach amerykańsko-radzieckich.

Wskazane przesłanki teoretyczne i ideowe oraz typ rywalizacji politycznej w Polsce uzasadniały negatywną ocenę polityki zagranicznej Polski wobec Sojuszu w okresie rządów koalicji lewicowo-ludowcowej oraz liberalno-ludowcowej. Bardzo zdecydowanej krytyce poddano styl myślenia Platformy Obywatelskiej o polityce zagranicznej Polski na wszystkich jego poziomach: teoretycznym, koncepcyjnym i decyzyjnym.

51 J. Kaczyński, *Sojusznicy i wartości*, 30 IX 2010, <http://www.old.pis.org.pl>, [8.06.2019].

Bibliografia

- Archiwum Kancelarii Prezesa Rady Ministrów, „Założenia polskiej polityki zagranicznej w 2008 r.”, t. 1289/I.
- Archiwum KPRM, t. 1291/1, „Pismo minister Anny Fotygi do min. Radosława Sikorskiego”, 16 I 2007, SJK 450-4(1)/07.
- Archiwum KPRM, t. 1292/1, „Założenia polskiej polityki zagranicznej w 2006 r.”, luty 2006, SKM 450-1/06.
- Archiwum KPRM, t. 1535/3, „Notatka informacyjna nt. działań Federacji Rosyjskiej w kwestii pozyskiwania zaawansowanych technologicznie systemów uzbrojenia w kontekście doświadczeń z operacji gruzińskiej”, 23 XII 2009, PMH-085-117-09/1.
- Archiwum KPRM, t. 1535/3, „Notatka informacyjna z rozmowy telefonicznej Prezydenta RP Pana Lecha Kaczyńskiego z Prezydentem Gruzji Panem Micheilem Saakaszwili”, 17.12.2009, SDT 450-29/09/4.
- Archiwum Prezydenta RP, <https://www.prezydent.pl>, „Decyzję Waszyngtonu przyjąłem z niepokojem” [wywiad prezydenta Kaczyńskiego dla gazety „Fakt”], 18.09.2009.
- Archiwum Prezydenta RP, <https://www.prezydent.pl>, „Odprawa rozliczeniowo-koordynacyjna kierowniczej kadry MON i SZ RP”, 08.03.2010.
- Archiwum Prezydenta RP, <https://www.prezydent.pl>, „Rozmowa prezydenta Lecha Kaczyńskiego z Andersem Fogh Rasmussenem”, 12.03.2010.
- Archiwum Prezydenta RP, <https://www.prezydent.pl>, „Wykład Prezydenta w The Chicago Council on Global Affairs”, 25.09.2007.
- Archiwum Prezydenta RP, <https://www.prezydent.pl>, „Wystąpienie Prezydenta na briefingu prasowym po spotkaniu z Sekretarzem Stanu USA”, 20.08.2008.
- Archiwum Prezydenta RP, <https://www.prezydent.pl>, „Wystąpienie Prezydenta na konferencji Foreign Policy Association”, 24.09.2008.
- Archiwum Prezydenta RP, <https://www.prezydent.pl>, „Wystąpienie Prezydenta w nowojorskim Metropolitan Club”, 25.09.2009.
- Archiwum Rady Ministrów, Sekretariat Prezesa Rady Ministrów, „Założenia polskiej polityki zagranicznej w 2008 r.”, Warszawa 2008.
- Archiwum Rady Ministrów, Sekretariat Prezesa Rady Ministrów, „Założenia polskiej polityki zagranicznej w 2008 r. Notatka Sławomira Nowaka ze stycznia 2008 roku”, Warszawa 2008.
- Bieleń S., *Pozycja geopolityczna Polski*, [w:] *Polska w stosunkach międzynarodowych*, red. S. Bieleń, Warszawa 2007.
- Błaszczak M., *Wystąpienie w czasie dyskusji na temat Informacji ministra spraw zagranicznych o założeniach polskiej polityki zagranicznej w 2011 roku*, [w:] *Sprawozdania stenograficzne z posiedzeń Sejmu RP*, 6 kadencja, 87 pos., 16 III 2011, <http://orka2.sejm.gov.pl>.
- Bober M., *Rząd przekształca Polskę w kolonię: Rozmowa z Anną Fotygą*, „Nasz Dziennik”, 23.08.2010.
- Buksiński T., *Prawdy w polityce*, Bydgoszcz 2018.

- Buksiński T., *Racjonalność współdziałań: szkice z filozofii polityki*, Poznań 1996.
- Czaputowicz J., *Teorie stosunków międzynarodowych: krytyka i systematyka*, Warszawa 2007
- Czaputowicz J., *Wystąpienie. Sprawozdania stenograficzne z posiedzeń Sejmu RP*, 8 kadencja, 60 pos., 21.03.2018, <http://orka2.sejm.gov.pl>.
- IV Rzeczpospolita. Sprawiedliwość dla Wszystkich. Program 2005*, PiS, [Warszawa] 2005.
- Dbamy o Polskę. Dbamy o Polaków*, PiS, [Warszawa] 2007.
- Decyzję Waszyngtonu przyjąłem z niepokojem* [wywiad prezydenta L. Kaczyńskiego dla czasopisma „Fakt”], <http://www.pap.pl>, 18.09.2009.
- Dobry czas dla Polski. Program Prawa i Sprawiedliwości 2019*, PiS, Warszawa 2019.
- Dziubka M., *Wystąpienie*, [w:] *Sprawozdania stenograficzne z posiedzeń Sejmu RP*, 1 kadencja, 4 pos., 23 XII 1991, s. 14, <http://orka2.sejm.gov.pl>.
- Exposé premiera Jana Olszewskiego – fragment dotyczący polityki zagranicznej – 21 grudnia 1991 r.*, <http://stosunki-miedzynarodowe.pl>.
- Fotyga A., *Informacja ministra spraw zagranicznych o zadaniach polskiej polityki zagranicznej w 2007 r.*, [w:] *Sprawozdania stenograficzne z posiedzeń Sejmu RP*, 5 kadencja, 41 pos., 11 V 2007, <http://orka2.sejm.gov.pl>.
- Fotyga A., *Polska-USA: sympatia i młodość*, „Gazeta Wyborcza”, 16.06.2006.
- Gęsicka G., *Przemówienie po informacji ministra spraw zagranicznych o założeniach polskiej polityki zagranicznej w 2010 roku*, [w:] *Sprawozdania stenograficzne z posiedzeń Sejmu RP*, 6 kadencja, 64 pos., 08.04.2010, <http://orka2.www.sejm.gov.pl>.
- Habowski M., *Platforma Obywatelska wobec zagadnień polityki zagranicznej*, [w:] *Polityka zagraniczna Polski w latach 2004-2011: struktury, koncepcje, sąsiedzi*, Izrael, red. M.S. Wolański, Polkowice 2013.
- Kaczmarek M., *Realizm neoklasyczny*, [w:] *Teorie i podejścia badawcze w nauce o stosunkach międzynarodowych*, red. R. Zięba, S. Bieleń, J. Zając, Warszawa 2015.
- Kaczyński J., *Polska naszych marzeń*, Lublin 2011.
- Kaczyński J., *Przedstawienie przez prezesa Rady Ministrów programu działania Rady Ministrów z wnioskiem o udzielenie jej wotum zaufania*, [w:] *Sprawozdania stenograficzne z posiedzeń Sejmu RP*, 5 kadencja, 22 pos., 19.07.2006, <http://orka2.www.sejm.gov.pl>.
- Kaczyński J., *Sojusznicy i wartości*, 30.09.2010, <http://www.old.pis.org.pl>.
- Kaczyński J., *Tusk powinien przyznać się do błędu* [rozmowa Jacka i Michała Karnowskich z Jarosławem Kaczyńskim], „Sieci”, nr 12(68), 17-30.03.2014.
- Kaczyński J., *Za Leszka z Polską się liczone* [wywiad Piotra Gursztyna z Jarosławem Kaczyńskim], „Do Rzeczy”, nr 37(37), 07-13.10.2013.
- Kaczyński: musimy mieć silniejszą armię*, 14.10.2015, <http://www.pap.pl>.
- Klatt M., *Polska – jako „średnie państwo”: możliwości i perspektywy*, [w:] *Polska na arenie międzynarodowej – współczesne wyzwania*, red. J.J. Piątek, R. Podgórzanka, Toruń 2009.

- Kloczkowski J., Żukowski T., *Polityka polska: czas na poważną debatę*, [w:] *Rzeczpospolita na arenie międzynarodowej: idee i praktyczne dylematy polityki zagranicznej*, red. J. Kloczkowski, T. Żukowski, Warszawa 2010.
- Konferencja bezpieczeństwa w Monachium*, 10.02.2007, <http://www.fakty.interia.pl>.
- Konferencja L. Kaczyńskiego po powrocie ze Stanów Zjednoczonych*, 17.07.2007, <http://serwis.pap.pl>.
- Konferencja z okazji rocznicy wstąpienia do NATO*, 13.03.2017, <http://www.pap.pl>.
- Koszel B., „Nowe otwarcie”? *Stosunki polsko-niemieckie w okresie rządów koalicji PO-PSL (2007-2009)*, Poznań 2009.
- Krasnodębski Z., *Putin nie jest szaleńcem* [rozmowa Tomasza Terlikowskiego ze Zdzisławem Krasnodębskim], „Do Rzeczy”, 24-30.03.2014, nr 13(61).
- Lasoń M., *Zagrożenia dla bezpieczeństwa Polski w XXI wieku w świetle analizy porównawczej kolejnych Strategii Bezpieczeństwa Narodowego*, „Bezpieczeństwo: Teoria i praktyka: czasopismo Krakowskiej Szkoły Wyższej im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego” 2016, nr 10 (3).
- Macierewicz A., *Konferencja prasowa przed szczytem NATO*, 08.07.2016, <http://wiadomosci.dziennik.pl>.
- Macierewicz A., *Konferencja z okazji szczytu NATO*, 09.07.2016, <http://www.pap.pl>.
- Meller S., *Informacja ministra spraw zagranicznych o zadaniach polskiej polityki zagranicznej w 2006 r.*, [w:] *Sprawozdania stenograficzne z posiedzeń Sejmu RP*, 5 kadencja, 10 pos., 15.02.2006, <http://orka2.sejm.gov.pl>.
- Migalski M., *Polityka zagraniczna w programie i działalności Platformy Obywatelskiej*, [w:] *Platforma Obywatelska*, red. M. Migalski, Toruń 2009.
- Monachium: Putin atakuje Zachód, Gates nie chce zimnej wojny*, 11.02.2007, <http://www.pb.pl>.
- Nowoczesna Polska 2020: materiały i dokumenty* [III Kongres Prawa i Sprawiedliwości. Zespół Pracy Państwowej], PiS, Poznań 2010.
- Nowoczesna, solidarna, bezpieczna Polska. Program Prawa i Sprawiedliwości*, PiS, Kraków 2009.
- Paruch W., *Między romantyzmem a realizmem – Prawo i Sprawiedliwość o polityczności*, „Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis”, Studia Politologica 2015, nr 15.
- Paruch W., *Przeszłość w myśli politycznej Prawa i Sprawiedliwości: polska wersja neorealistycznej doktryny stosunków międzynarodowych*, [w:] *Pomiędzy pamięcią zbiorową a historią: rekonstrukcje przeszłości w Europie Środkowo-Wschodniej*, red. P. Bałdys, J. Caruta-Kojkoł, I. Jakimowicz-Ostrowska, Gdynia 2016.
- Paruch W., *Regionalne czynniki bezpieczeństwa Polski: powrót do doktryny realistycznej w myśleniu politycznym*, [w:] *Współczesne bezpieczeństwo ekonomiczne i społeczno-kulturowe: wymiar międzynarodowy*, red. M. Gębska, Warszawa 2017.

- Paruch W., *Źródła orientacji eurorealistycznej w Polsce: o myśli politycznej Prawa i Sprawiedliwości*, [w:] *Integracja europejska: polska perspektywa*, red. Z. Czachór, T. Grosse, W. Paruch, Warszawa 2018.
- Polska polityka zagraniczna – U.S. First, lecz także więcej Europy*, „Rocznik Strategiczny” 2004/2005.
- Pożegnanie Polskiego Kontyngentu Wojskowego*, 12.02.2018, <http://www.pap.pl>.
- Prawo i Sprawiedliwość. Wywiad Lecha Kaczyńskiego dla „Naszego Dziennika” z 7 X 2005*, <http://pis.org.pl>.
- Program PiS z 2011 roku „Nowoczesna, solidarna, bezpieczna Polska”*, <http://old.pis.org.pl>.
- Program Prawa i Sprawiedliwości 2014 „Zdrowie, praca, rodzina”*, PiS, Warszawa 2014.
- Putin atakuje Stany Zjednoczone*, 10.02.2007, <http://www.wprost.pl>.
- Raport o stanie Rzeczypospolitej*, PiS, Warszawa 2011.
- Rozmowa z Lechem Kaczyńskim w „Der Spiegel”*, 06.03.2006, www.pis.org.pl.
- Rozmowa z Radosławem Sikorskim w „Sygnałach dnia”*, 29.11.2006, <http://www.pis.org.pl>.
- Rubisz L., *Platforma obywatelska – tradycje i inspiracje światopoglądowe*, [w:] *Platforma Obywatelska*, red. M. Migalski, Toruń 2009.
- Sajduk B., *Tradycyjne metody analizy polityki zagranicznej*, [w:] *Podmiotowość geopolityczna: studia nad polską polityką zagraniczną*, red. K. Szczerski, Warszawa 2009.
- Sanecka-Tyczyńska J., *Państwo obywatelskie i wspólnota polityczna: studium o myśli politycznej Prawa i Sprawiedliwości*, Lublin 2011.
- Sanecka-Tyczyńska J., *Racja stanu we współczesnej polskiej myśli politycznej 2001-2015*, Lublin 2019.
- Sanecka-Tyczyńska, *Model bezpieczeństwa zewnętrznego państwa w myśli politycznej Prawa i Sprawiedliwości*, „Zeszyty Naukowe WSOWL” 2011, nr 3(161).
- Sellin J., *Wystąpienie w czasie dyskusji na temat Informacji ministra spraw zagranicznych o założeniach polskiej polityki zagranicznej w 2011 roku*, [w:] *Sprawozdania stenograficzne z posiedzeń Sejmu RP*, 6 kadencja, 87 pos., 16.03.2011.
- Sikorski R., *Lekcje historii, modernizacja i integracja*, „Gazeta Wyborcza”, 29.08.2009.
- Sikorski R., *Polska a przyszłość Unii Europejskiej*, Berlin, 28.11.2011, <http://www.scribd.com>.
- Sikorski R., *Polska a Niemcy w jednoczącej się Europie*, [w:] *Modernizacja – centrum – peryferie: księga jubileuszowa z okazji 70. rocznicy urodzin Profesora Ryszarda Stemplowskiego*, red. W. Borodziej, S. Dębski, Warszawa 2009.
- Sokołowski J.K., *Od sojuszu do skrajnej wrogości: Ewolucja zachowań parlamentarnych Platformy Obywatelskiej i Prawa i Sprawiedliwości w latach 2001-2013*, „Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis”, Studia Politologica, 2015, nr 15.

- Spotkanie z żołnierzami w bazie w Mińsku Mazowieckim*, 09.03.2019, <http://www.pap.pl>.
- Strategia bezpieczeństwa narodowego Rzeczypospolitej Polskiej*, Warszawa 2007.
- Sykulski L., *Ku Nowej Europie: perspektywa związku Unii Europejskiej i Rosji. Spojrzenie geopolityczne z Polski*, Częstochowa 2011.
- Szczerski K., *Analiza neogeopolityczna (neo-geo)*, [w:] *Podmiotowość geopolityczna: studia nad polską polityką zagraniczną*, red. K. Szczerski, Warszawa 2009.
- Szczerski K., *Nie jesteśmy niemieckim zasobem* [wywiad Mariusza Staniszewskiego z Krzysztofem Szczerskim], „Wprost”, 17.08.2015, nr 34.
- Szczerski K., *Polską rządzą dzicy* [wywiad Jacka i Michała Karnowskich z Krzysztofem Szczerskim], „Sieci”, 27.10-02.11.2014, nr 44.
- Szczygło A., *Wozi mnie kobieta*, „Wprost”, 09.08.2009, nr 32/33.
- Ujazdowski K.M., *Wystąpienie*, [w:] *Sprawozdania stenograficzne z posiedzeń Sejmu RP*, 4 kadencja, 16 pos., 14.03.2002, <http://orka2.sejm.gov.pl>.
- Waltz K.N., *Structural Realism after the Cold War*, „International Security”, Summer 2000, vol. 25, no. 1.
- Warzecha Ł., *Czy możliwa jest realistyczna polityka zagraniczna nie na kolanach, czyli o fałszywej interpretacji realizmu*, [w:] *Rzeczpospolita na arenie międzynarodowej: idee i praktyczne dylematy polityki zagranicznej*, red. J. Kloczkowski, T. Żukowski, Warszawa 2010.
- Waszczykowski W., *Chcę się ułożyć z Białorusią* [rozmowa Elizy Olczyk i Jakuba Mielnika z Witoldem Waszczykowskim], „Wprost”, 08.01.2017, nr 1.
- Waszczykowski W., *Informacja ministra spraw zagranicznych o zadaniach polskiej polityki zagranicznej w 2016 roku*, [w:] *Sprawozdania stenograficzne z posiedzeń Sejmu RP*, 8 kadencja, 10 pos., 29.01.2016, <http://orka2.sejm.gov.pl>.
- Waszczykowski W., *O trudnej drodze do NATO. Kilka wspomnień i refleksji*, 12.03.2019, <http://wiadomosci.onet.pl>.
- Waszczykowski W., *Refleksje na temat polskiej polityki bezpieczeństwa*, <http://www.omp.org.pl>.
- Waszczykowski W., *Refleksje na temat polskiej polityki bezpieczeństwa*, [w:] *Rzeczpospolita na arenie międzynarodowej: idee i praktyczne dylematy polityki zagranicznej*, red. J. Kloczkowski, T. Żukowski, Warszawa 2010.
- Waszczykowski W., *Wysłaliśmy Rosji jasny sygnał* [wywiad Marcina Makowskiego z Witoldem Waszczykowskim], „Do Rzeczy”, 18.07.2016, nr 29 (180).
- Witkowski P., *Plany umieszczenia „tarczy antyrakietowej” na terenie RP a bezpieczeństwo Polski – wpływ, znaczenie, analiza krytyczna*, [w:] *NATO w dobie transformacji. Siły zbrojne w transatlantyckim systemie bezpieczeństwa początku XXI wieku*, red. K. Kubiak, P. Mickiewicz, Toruń 2008.
- Witold Waszczykowski w „Poranku Radia TOK FM”, 06.06.2007, <http://www.pis.org.pl>.

- Wodzińska K., *Polskie dylematy strategiczne. Debata na temat uczestnictwa Polski w amerykańskim systemie obrony raketowej*, [w:] *NATO na początku XXI wieku*, red. S. Zakrzewski, Poznań 2008.
- Wypowiedź A. Macierewicza do żołnierzy polskich wracających z Afganistanu, 24.06.2017, <http://www.pap.pl>.
- Wypowiedź J. Kaczyńskiego na konferencji w 20. rocznicę „Nocnej zmiany”, 07.06.2012, <http://www.tvn24.pl>.
- Wypowiedź Prezydenta dla PAP, 23.09.2009, <http://www.pap.pl>.
- Wypowiedź prezydenta L. Kaczyńskiego dla polskiego radia, 13.03.2009, <http://wiadomosci.dziennik.pl>.
- Wystąpienie M. Błaszczaka w bazie lotnictwa z okazji pikniku NATO, 09.03.2019, <http://www.tvp.info>.
- Wywiad J. Kaczyńskiego w „Sygnałach dnia”, 15.02.2019, <http://www.polskieradio.pl>.
- Wywiad L. Kaczyńskiego dla polskiego radia, 09.06.2007, <http://www.polskieradio.pl>.
- Wywiad prezydenta Kaczyńskiego, 12.03.2009, <http://www.bankier.pl>.
- Zalewski P., *Dyplomacja w imię wartości*, „Polski Przegląd Dyplomatyczny”, listopad-grudzień 2006, nr 6(34).
- Zasadnicze cele naprawy Państwa* [III Krajowa Konwencja Platformy Obywatelskiej RP, 21.05.2006], PO, Warszawa 2006.
- Zięba R., *Główne kierunki polityki zagranicznej Polski po zimnej wojnie*, Warszawa 2010.
- Żurawski vel Grajewski P., *Geopolityka – siła – wola: Rzeczypospolitej zmagania z losem*, Kraków 2010.